

опходно студирати друштвене науке. Чини се да је од историчара усвојио само врлине и методологију, а од своје матичне струке привилегију да егзактно и концизно објасни проблем, препозна битно и до краја искористи своје широко образовање и таленат за писање.

Мр Владан ЈОВАНОВИЋ

Lukáš Novotný, *Kdo, kdy, kde vládl?*,
Nakladatelství Aleš Skřivan ml., Praha, 2005, 319 str.

Ретке су књиге које на једном месту могу да пруже огроман број података и информација и да буду од велике користи за читаоце. Лукаш Новотни је књигом *Kdo, kdy, kde vládl?* (Ко, када, где је владао?) то покушао да оствари. Књига је написана на чешком језику и у оквиру каталога Народне библиотеке у Прагу сврстана је у ред енциклопедија. Аутор Лукаш Новотни је научни радник млађе генерације (рођен 1979), који је поставио себи за циљ да створи дело уз помоћ кога ће приближити читаоцима најважније податке о владарима и председницима земаља широм света.

Књига *Kdo, kdy, kde vládl?* пружа податке за чак 291 земљу које су постојале у старом, средњем и новом веку или и дан данас егзистирају. Одреднице у публикацији су сврстане по абecedном реду, без обзира на то о ком временском периоду је реч и на ком континенту је постојала одређена држава. Лукаш Новотни је у уводу истакао да је био свестан чињенице о немогућности представљања свих земаља света. Његово основно правило избора било је одређивање важности земље у међународним оквирима, уколико се радило о старовековним или средњовековним државама, док је највећи број нововековних земаља које су биле суверене државе нашао своје место у публикацији *Kdo, kdy, kde vládl?* Приказ владара или председника једне државе почињао је од тренутка када је држава настала, а једна од граничних година која се често јавља у тексту је 1918. Такође, аутор је истакао да су потешкоће на које је наилазио биле велике у погледу прикупљања информација за античко доба јер су ти подаци често били противречни и због тога их треба прихватати са резервом. Датуми за које аутор није био сигуран или их није могао у потпуности проверити, у оквиру текста означени су упитником. Уколико се помињало неколико имена и презимена за једну личност, Лукаш Новотни је у загради представљао најчешће употребљивану варијанту. Још један симбол је присутан у тексту, у питању је звездица и то уз оне владаре који су водили порекло из једне династије, а имали су запажену улогу у другој династији и историји. У тексту се помиње велики број имена и титула, тако да публикација *Kdo, kdy, kde vládl?* не представља само преглед владара и председника држава већ у зависности од земље, и преглед владавине краљева, царева, кнежева, диктатора, генералних гувернера, емира, султана, војвода, понтификате папа али и председника влада и генералних секретара комунистичких партија. Пре приказа имена и владара и године њихове владавине, аутор је у неколико реченица приказао и политичку историју државе.

Питање властитих имена за аутора је представљало одређени проблем јер се у једној области могло употребљавати више језика. Један број властитих имена која су постала уобичајена и често коришћена у Чешкој била су преведена на чешки језик. Тако су енглеска имена John, Henry, George, Elizabeth добили свој превод на чешки језик Jan, Jindřich, Jiří, Alžběta, француски владари Jean, Charles, Louis постала су Jan, Karel, Ludvík, руски цар Николај II је у чешком преводу био Mikuláš II, док су српски владари из династије Немањића са именом Стефан постали Štěpán. Српско име Ђорђе добило је свој одговарајући чешки облик Jiří (Jiří Petrovič-Karadorđe). Већина имена владара Средње и Јужне Америке, Африке и Азије (са изузетком Кине и Јапана) задржала је свој оригиналан облик у писању.

Нешто мање од 40% одредница у тексту односи се на европске земље и државе које су постојале у античком добу, средњовековном или нововековном периоду. Један део тих одредница приказује и балканске земље и њихове владаре и председнике. Под одредницом *Srbsko* (Србија) аутор је истакао да су крајем IX века постојали центри будуће српске државе – Зета ближе обали и Рашка у унутрашњости. Као битне године помињу се 1217. (проглашење краљевства), 1389. (почетак турске владавине), 1815/1817. (добијање делимичне аутономије), 1829. (проширење аутономије), 1878. (добијање потпуне независности) и 1882. (проглашење краљевства). Лукаш Новотни не представља родослове првих српских кнежева из династије Властимировића, већ приказ српских владара започиње са династијом Немањића и родоначелником династије Стефаном Немањом. У периоду од 1389/1459. до 1804. аутор истиче да је Србија била саставни део Турског царства. За XIX век приказани су кнежеви из династије Карађорђевића и Обреновића, као и краљеви закључно са Петром Карађорђевићем. Када је реч о Југославији, аутор је истакао тројицу краљева, Петра I, Александар I и Петра II, и председника ФНРЈ и СФРЈ Јосипа Броза Тита, али и све председнике Председништва СФРЈ, председнице владе Краљевине СХС (Југославије), председнике владе СФРЈ и водеће људе Централног комитета КПЈ односно СКЈ. Аутор је, сходно жељи да кроз своје дело пружи максималну актуелност (како је истакнуто у уводу), приказао и председнике Савезне Републике Југославије, односно од 2003. године Државне заједнице Србија и Црна Гора, као и председнике савезне владе. Из историје Црне Горе приказане су владике из династије Петровић-Његош и кнежеви Данило I и Никола I (од 1910. краљ). Друге бивше југословенске републике такође су нашле своје место у оквиру публикације *Kdo, kdy, kde vládl?* За Хрватску аутор истиче да је формирана као самостална држава половином IX века, да је први краљ постао Томислав 924. године и да је од 1091. до 1918. године била у персоналној унији са Угарском. У току Другог светског рата била је марионетска држава – НДХ. Приказани су и председници државе и владе од проглашења независности 1991. године. Када је реч о Словенији и Босни и Херцеговини, постоје подаци о председницима републике и владе од 1991. године, односно о председнику председништва. У тексту су присутне две одреднице о Македонији, античка и Република Македонија. Како у публикацији има мало простора за студиозна разматрања и анализе сваке од наведених држава, аутор се није бавио питањем континуитета постојања једне земље и једног народа, нарочито у погледу држава које су постојале у античком добу и чији су се топоними очували до данас.

Прикази владара и председника држава, као и разних других истакнутих личности са одређеним титулама чине срж књиге *Kdo, kdy, kde vládl?* Богатством информација дело Лукаша Новотног може бити од користи како широј читалачкој публици тако и научним радницима и историчарима.

Милан СОВИЉ

**Нестор Миховиловић, Душан Роксандић,
Монографија Горње Трнавe и Медара у Западној
Славонији, Удружење грађана Медара и Трнавe,
Београд, 2006, 569 стр.**

На читавом свом етничком простору, дисперзиран широм Балкана, српски народ је вековима живео претежно у руралним срединама. С обзиром на такву природу српског друштва, прошлост малих аграрних заједница представља императивну истраживачку тему. Систематски рад на писању историје српских села започео је крајем осамдесетих и почетком деведесетих година, када је Одбор САНУ за проучавање села, под руководством академика Радомира Лукића, покренуо библиотеку „Хронике села“. У тој едицији до сада је објављено неколико стотина монографија српских насеобина с разних подручја некадашње Југославије чији су аутори, људи различитих професија, углавном родом управо из тих средина. Али о српским селима с подручја данашње Републике Хрватске у оквиру овог пројекта је написано свега неколико књига. Ипак, с обзиром на егзодус Срба и пражњење и слабљење српске етничке компоненте у Хрватској, интересовање за прошлост српских руралних заједница с тог простора се појачава. Прогнани мештани, вођени љубављу према завичају, све чешће се упуштају у писање хроника родних села, у жељи да отргну од заборава и сачувају за потомство што више појединости из њихове прошлости. Резултате својих истраживања они објављују и самостално, мимо едиције „Хронике села“, уз помоћ спонзора прикупљајући средства неопходна за издавање. Једна од најновијих у низу књига које припадају корпусу сеоских хроника је управо монографија коју представљамо.

Прво питање које се поставља када се ово дело узме у руке гласи: Зашто хронике два села у једној истој књизи? Одговор је врло једноставан и аутори га дају већ у предговору. Та два села, наима, налазила су се непосредно једно поред другог, на пола пута између Нове Градишке и Окучана, развијала су се истим интензитетом, имала су заједничке институције, а делила их је – и истовремено повезивала – само река Трнава. Иако су обе хронике написане као посебне монографије, које се могу читати независно једна од друге, логична је и оправдана одлука аутора да их обједине и објаве у истим корицама.

И Нестор Миховиловић и Душан Роксандић писали су по истом, хронолошко-тематском принципу, започињући своје излагање карактеристикама простора Горње Трнавe и Медара, историјом настанка тих села, сеобама током којих се досељавало српско становништво, општим условима живљења мештана у протеклим вековима. Прошлост Горње Трнавe и Медара пратили су у етапама, све до најновијег